

5. Det står på fyra ... *E. Odstedt, 1930.*

Bör efter användandet återlämnas till arkivet. ring,

de två äro ...
6. Jag gick vis ut en ...
Förteckning över sånglekar.

Nedanstående förteckning upptar sånglekar, som äro belagda i senare tid. Sådana lekar, som redan äro medtagna i Elsa Enäjärvis frågelista, ha uteslutits. Denna förteckning avser endast att ge en något så när fyllig exempelsamling men avser ej fullständighet.

På grund av utrymmesskäl ha i regel icke beskrivningar medtagits utan endast ett par versrader av lektextern. Detta torde oftast innebära en tillräcklig vägledning för upptecknaren.

Av intresse är att få veta, vad sådana lekar kallas i den bygd, det är fråga om. Vad menar man med orden danslek, ringlek, ringdans, sånglek? Är något av dessa ord av gammalt hemma i bygdens mål? Sådana frågor kunna i regel ej besvaras av annat än gamla personer. Yngre och medelålders ha ofta tagit intryck av en genom leklärare spridd lekkultur med litterär påverkan. och små

Vid uppteckningen bör man komma ihåg, att ej blott sångtexten utan om möjligt även melodien tillvaratages. Vidare bör man noga beskriva den i leken förekommande handlingen och när de olika momenten av denna handling inträda. Man bör även omtala, om man tar gångsteg eller springsteg eller några andra slags steg, olika fattningar, hur ringen rör sig, när man dansar medsols och motsols o.s.v.

Alla dialektord översättas och förses med kommentar, där så är nödvändigt. en unge herrar sitta stolarna med

1. En riddare på vår äng. (Jfr Sv. Forn. III, s. 229.)

Det red en herre uppå en äng, i ringen. Närbesläktad är följand

2. Där står ett träd på min faders gård. (Jfr Sv. Forn. III, s. 299.)

Där står ett träd på min faders gård
det har så underliga grenar. kades vid.

3. Ack, om jag tordes våga. (Jfr Sv. Forn. III, s. 193.)

Ack, om jag tordes våga i en ring.
min jungfru till att fråga. me kring.

4. Det kom en ungarl ridandes. ord.

5. Det kom en ungarl ridandes, Forn. III, s. 315.)

på vår gård kom friandes. stude en täng.

en främmande ungarl är kungen härin.

5. Det ståndar fyra jungfrur.

Det ståndar fyra jungfrur allt uti en ring,
de två äro gifta, den trej håller på.

6. Jag gick mig ut en midsommarskväll.

Jag gick mig ut en midsommarskväll,
de spela, de dansa, men ingen såg mej.

7. Höga hästar, målade sadlar.

Höga hästar, målade sadlar
pryder ungersven bra.

8. Ungersven spände sin båge. (Jfr Sv. Forn. III, s. 213.)

Ungersven gick ut,
tog båge och pil.

9. En båtsman träder i masten opp.

En båtsman träder i masten opp
med sina präktiga kläder.

10. Hej, dansa med Mali.

Dansa jungfrur båd stora och små!
Behagar ungersven i dansen gå.

11. Vi gånga oss på tiljor. (Jfr Sv. Forn. III, s. 287.)

Vi gånga oss på tiljor
uti vår ring.

En gosse utanför ringen, en flicka smyger sig ut till honom, de saknas, dansa sedan med varandra.

12. Fyra unga herrar sitta stolarna ned.

Fyra unga herrar sitta stolarna ned
för att betrakta damerna, som framkommer där.

Några av de lekande på stolar inne i ringen. Närbesläktad är följande lek:

13. Gossen och flickan de satte sig ned.

Gossen och flickan de satte sig ned,
och bäst som de sutto, de nåkades vid.

14. Se, vilka flickor här gå i en ring.

Se, vilka flickor här gå i en ring,
de kasta sina ögon på gossarne kring.

Klappa, kyssa etc. efter lekens ord.

15. Kom, kom mina systrar. (Sv. Forn. III, s. 315.)

Kom, kom mina systrar och skåda en ting,
en främmande ungarl är kommen härin.

Den vanligaste varianten börjar: "Kom syskona mina, kom skåda en ring." En annan variant, upptecknad i Värmland, börjar med orden: "Vid midsonmartiden går fisken i ring." Är även denna senare variant känd i Eder ort?

16. Ungersven ståndar på bröna. (Sv. Forn. III, s. 291.)

Ungersven ståndar uppå bröna
med silverspännan uti skona.

17. Ungersven med ett nytt mojeng. (Jfr Sv. Forn. III, s. 290.)

Ungersven med ett nytt mojeng,
han svingar sig uti laget.

Är enbart ett fragment av denna lek: "Fria, fria var du fria vill, grevinnans dotter får du ej, ej etc." känd såsom lek?

18. Uti friska gräset gröna. (Sv. Forn. III, s. 307.)

19. Uti friska gräset gröna,

lustigt om en somardag.

19. Kristallen den fina.

Känner man till, att man har lekt en ringlek till denna folkvisetext? Den är som lek upptecknad i Hälsingland.

20. Skeppet seglar.

Skeppet seglar och vinden blåser,

20. så hissa vi våra ankar.

21. Jägaren med hurtigt mod. (Sv. Forn. III, s. 335.)

Och jägaren han har ett hurtigt mod,

21. i skogen mände han utrida.

22. Gossen uppå berget stod. (Jfr Sv. Forn. III, s. 465.)

Gossen uppå berget stod

22. vi det kalla regnet.

Sjunges denna lektext även som vaggvisa?

23. Hå, hå, du modige gosse. (Jfr Sv. Forn. III, s. 343.)

23. Hå, hå, du modige gosse,

på den tid jag höll dig kär.

Känner man denna lek med inledningsversen:

24. "Gick mig ut en afton till att ropa"?

24. Stora lunsen.

Stora lunsen går i dansen,

En te plockar rosor, o fager fin. vi gå åt skogen å leta, leta

I en gammal uppteckning av denna lek heter det: "Var förr den

allmännaste sånglek." som hade hatten.

25. Drog jag mig över det salta hav.

v Drog jag mig över det salta hav

Den, och över två mörka skogar, upp genom att sätta sin hatt

på en 26. Se hur många vi här gå.

36. Se hur många vi här gå,

v alla muntra, glada. Na ängar

27. Klar sol på himlen lyser. (Jfr Sv. Forns. III, s. 313.)

"Gubb Klar sol på blå himmelen lyser, för att röva flickan, som försvaras kalla vattnet uti klara källan det fryser.

3 28. Kom, kom, sköna unga mö.

H Kom, kom, sköna unga mö, varför linker du så?

J för oss båda i dansen. en, ja har ont i en tå.

3 29. I kväll ska flickorna vara snälla.

Lek t I kväll ska flickorna vara snäll skräddare vill ja ha, ja vill ha ende hava friare i väntn re vill ja ha" o.s.v. Är denna text annars känd./.. dom lär ska komma ./.

39. Åt kvällom. kalvefötter.

Denna sällsynta och ålderdomliga lek, känd från Ångermanland, bör särskilt efterforskas. uter.

4 30. Medan jag levde i världen så säll.

A Medan ja levde i världen så säll

mså hade jag både ära och tro.

4 31. Jag gick mig uti lunden gröna.

W Jag gick mig uti lunden gröna

ndär fann jag mig en utsprungn ros.

4 32. Varför gråter du så mycket.

A Varför gråter du så mycket,

id varför fäller du så mången tår på kind?

4 33. Gossen har fått korgen. (Jfr Sv. Forns. III, s. 267.)

W Gossen har fått korgen att bära,

den kastar han på karestan sin.

4 34. Geten, som du gav mig. (Jfr Sv. Forns. III, s. 342.)

H Geten, som jag gav dig, den har du,

efår du någon annan, så tar du.

En textvariant börjar: "Kom ska vi gå åt skogen å leta, leta ätter gymmerlamm feta." (Gymmer = ung tacka, som ännu ej haft lamm.)

all pojkar gå som en lössker en hund.

35. Såg du gubben, som hade hatten.

Vi brygga och vi baka
var och en söker sin maka.

Den, som är inne i ringen, bjuder upp genom att sätta sin hatt på en annan.

36. Gubben Do. "Ringande om varandra" sjöng endast dessa ord.

Vackra jungfrur i gröna ängar
plocka rosor och fläta kransar utav örtesängar.

"Gubben Do", som är förklädd, kommer för att röva flickan, som försvaras av ringen. en "långdans" med olika turer.

37. Pelles ömma tå. Örata maj.

Hör du Pelle, hör du Pelle, varför linkar du så?
Ja å tvungen, ja å tvungen, ja har ont i en tå.

38. Till mig friad en skräddare.

Lek till text av följande typ: "Ingen skräddare vill ja ha, ja vill ha en skommare, ingen skommare vill ja ha" o.s.v. Är denna text annars känd som visa? du, så bell föll ja.

39. Alerötter och kalvefötter.

Se Alerötter å kalvefötter
å fyra rompelöse stuter.

40. Åka kälkebacke. smedja stod i ljusan låga,

Åka kälkebacke, åka kälkebacke
opp.

med min lilla fästembö. (Sv. Forns. III, s. 353.)

41. Kärna smör. en kommer fuller hem så slår han mej.

"M./ Mitt smör är allt ./paret dansar.

hur ska jag få något mer smör? (Sv. Forns. III, s. 529.)

42. Artilleri på torget. bonde

Artilleri på torget,

aldär bor min vän kär. giver, räknas upp. Deltagarna i ringen

sko 43. Nisse var en konstig man. (Jfr Sv. Forns. III, s. 267.)

54 Nisse han va en konstiger man, han, (Sv. Forns. III, s. 215.)

Den nihundranittinie konster kunde han. kända lekten "Flickan går

i r 44. Hopp flicka lilla. Den vanligaste textvarianten börjar:

"Gosser Hopp, flecka lella, vell du ha mä, närbesläktad är:

55 Se här å nappavanta, som du ga mä.

45. Å rosenkind, å sockermun. at

Å rosenkind, å sockermun,

all pojkar gå som en lömsker en hund.

46. Anna Lisa.

bandet om armen, föravinner ej här, utan paret dansar i Jag gick mig ut en afton börjar: "Jag går och söker maken min, var då kom en liten duva fram.

Känner man denna lek som gänglåt? "Man gick parom efter den."

47. Hopp lustigt.

Lek då man "springande om varandra" sjöng endast dessa ord.

48. Är det du och jag.

ytli liten knyting" eller "Vänd, vändert vända" s. Ä dä du å ja, ä dä du å ja, . Forn. III, s. 358.)

När tra-la-la-la ral-la-la-la-la-la-la.

Beskrives som en "långdans" med olika turer.

49. I dag är det första maj.

I dag ä de första maj etc.

Så gå vi ut på florans berg

för att i benen dricka mærg.

Trallalla, trallalla, trallalla.

50. Kulladansen.

erna nämnes vid namn, vänder sig då i ringen och dans: Å bell int du, så bell fäll ja,

58. så ska vi svinga mä kulla. (Forn. III, s. 359.)

Beskriv turerna noggrant.

51. Koppar-Mattes smedja.

En Koppar-Mattes smedja stod i ljusan låga, vid ett vinst ord utåt. Koppar-Mattes smedja hon brann opp. ringen, den innevarande

52. Käx, käxeri käxa. (Jfr Sv. Forn. III, s. 353.)

59. När min man kommer fuller hem så slår han mej.

"Mannen" låtsar ångra sig, paret dansar. iskarelek."

53. Jag tjänte hos en bonde. (Jfr Sv. Forn. III, s. 529.)

För Jag tjänte hos en bonde frågelista nämns, intages här ytterliga så goder å så from.

Alla gåvor, som bonden giver, räknas upp. Deltagarna i ringen skola vara så många, som dessa gåvor.

54. Jungfrun ståndar på tilja. (Jfr Sv. Forn. III, s. 215.)

Denna lek är en variant av den allmänt kända leken "Flickan går i ringen med röda gullband". Den vanligaste textvarianten börjar: "Gossen ståndar uppå golvet som en ros." Närbesläktad är:

55. Knyta band.

Första maj så gick jag ut till lunden att spatsera.

alla skol: härigenom krypa.

Den, som fått bandet om armen, försvinner ej här, utan paret dansar i ringen. En textvariant börjar: "Jag går och söker maken min, var skall jag honom finna."

56. Hattar, hattar ha vi köpt.

Hattar, hattar ha vi köpt, många mamsell ha vi mött. Har man lekt "Knyt, knytt liten knyting" eller "Vänd, vänderi vända" såsom fristående lek? (Jfr Sv. Forn. III, s. 358.)

Närbesläktad med föregående är: "Låterskenskansen" =

57. Staffan, Staffan stöter.

Staffan, Staffan stöter, Hästarne gå med salarna på, och vem skall rida därpå.

Någon av deltagarna nämnes vid namn, vänder sig då i ringen och dansar vänd utåt.

58. Stöpa klockor. (Jfr Sv. Forn. III, s. 359.)

Vi ska stöpa klockor med förgyllande klang. En inne i ringen, deltagarna i denna vända sig vid ett visst ord utåt, fatta armkrok och sammantränga ringen, den innevarande skall försöka att tränga sig ut. Närbesläktad är:

59. Abborren leker och noten går sönder.

En textvariant börjar: "Vi ska leka en fiskarelek."

60. Bro, bro breda.

Förutom de i Elsa Enäjärvis frågelista nämnda, intages här ytterligare några varianter.

Bro, bro bränna, klockan ringer elva. Vi leka, vi leka

på brum, brum bro.

Statt upp, statt upp, nu börja vi leken för äla för Ola.

Öppen står den förborgade luka,

alla skola härigenom krypa.

Hade man något särskilt namn på leken ("bekännelseleken")? Känner man till något avvikande uppförande av leken, t.ex. att pant ges eller att det ena paret efter det andra skall dansa?

61. Låterskenskansen.

Uppställning i ring, jämna par. En polskmelodi trallas, varannan deltagare rör sig medsols, varannan motsols, i det man fattar först med sin högra hand i sin grannes högra, sedan med sin vänstra i den efterföljandes vänstra o.s.v., så att ringen rör sig i en slags böljegang. Leken kallas i Västerbotten "Låterskenskansen" = Norrskenskansen. Man tar bilden av norrskenets böljande rörelse. Andra namn är: "Armléken", "Slinkom", "Fläta ståltråd", "Trassla", "Dansa traslars". Vilket namn har leken i Eder ort, om den är känd där? Vilken text och vilken melodi?

En variant är: "Bengt, Bengt, trallallalla."

62. Goddag, min Rosa.

Goddag min Rosa,

se goddag min blomma.

Handling och dans efter textens ord.

63. Jag gick mig ner till sjöstrand.

Handling efter textens ord "bugareland", "hoppareland" o.s.v.

(Jfr Sv. Forn. III, s. 288.) En variant börjar:

"Jag gick mig ut på den heliga bryggan."

64. Råven raskar över isen.

Gubbar, gummor, pojkar, flickor och olika yrkesmän karakteriseras på olika sätt.

65. Skänka bonden.

Ge vår bonde gumma,

ge vår bonde marknadsgumma.

"Bonden" får "gumma", "dräng", "piga", "ko" o.s.v., men sedan fråntager man honom allt. Av samma typ är "Marknadsgåvan", då "gossen" får olika ting till "marknadsnytt".

66. Lammer ha ja.

Lammer ha ja, mäckel å små,

men ingen ha ja, som gräse kan slå.

Replikväxling. "Lammen" hämtas, ett i sänder (mäckel = många).

67. Så havre.

"Så havre" är en välkänd lek, likaså "Så linet". Andra lekar,

i vilka arbeten efterhärmas, äro; "Nipper tippen skulle hålla bröllop i år" (bröllopsförberedelserna efterhärmas), "Så gör vi så när vi tvätta våra klär" o.s.v. vill mig inte illa."

Så komma en stor mängd lekar, då ingen särskild handling utföres, utan den i ringen varande bjuder upp en ur ringen och dansar med denne, den uppbadne vid omsjungningen av leken bjuder upp en annan o.s.v. Texterna till dessa lekar äro mångfaldiga. Här en del ex.: Känner man till pantlekar med sång. Förutom "Domaredansen", som

ibland kallas "Flecka lilla vell du gifta dej så nicka."

68. "Ja töcker om dej, du lilla onge." (s. 369.)

"Hej svej, så tar ja dej."

"Här dansar jag med lilla vännen min."

69. "Hi å ho å hopp, jag har en munter kropp."

"Stekta harar å gödda svin."

"Tag en annan, tag en annan."

Vid "Två vänner gör ett par." "Sägärde", "Gömma ägg", "Gumman mor och henn" "Nub så vill jag börja övergiva sörja."

Kän "Uppå källarbacken." Under vilka något prov utföres, ex.

"Hoppla" "Anders Perssons stuga stod i ljusan låga." Hoppla på ett

ben fram "Hans Olsa med träskorna på." (kål), hoppla omkring den samt

fortfarande "Här dansar jag med lilla vännen min." "Ja Kari lilla", varvid

den lekas "Hej Pelle då, mej ska du få." ver ett band, därvid visande

om hon "Handskarna du gav mej dom gick inte på mej." "Lrikedansen",

då delta "Du tycker att du är vacker." "Ene tallriker utan att vidröra

dem o.s.v. "När som Tilda slår sin storäng, vem får då vara med."

Vid "Kom ska du få en dans utav mej." någon text, ex.: "Du arma

kind, so "Nu har jag själv tänkt fria." "den skall vandra", "Gömma ringen väl

"Vill du följa med, så kom, kom, kom." o.s.v. Känner man någon sådant

"Jag haver rest kring världens runda klot." "den ene efter

den andra" "Drick glad å lusti flickans skål."

Vid "Aspelöv å lindelöv å nävan fulla må nötter." "låt venten gå,

låt den "Inte kan vi göra gästbå i år, för vi ha fått så lite rötter."

Vid "Stina med sin röda mössa." också ofta sångtexter, ex.: "En

halter "Fågeln uti skogen han sjunger var da." "den", "Kärleken säger sig

"Vimmel om, vimmel om."

Till "Va ä inte du som ja skulle ha." i förekommit en sångtext:

"Då kom "Den här gossen han dansar lätt." ang, så bägge bona kunn

"Ja du ha var't min första vän."

"Huru skulle du kallas min."

Vid en "Kära flicka lilla, vill mig inte illa."

särskilt be "Fjorton dagar efter trettandedagen."

64 och 67 "Hå, hå, hå, hå, hå, hur lustigt det går."

Känner man till, att någon särskild handling utförts vid någon av dessa lekar?

Känner man till pantlekar med sång. Förutom "Domaredansen", som ibland kan vara pantlek, kan nämnas följande:

68. Mjölhareleken. (Jfr Sv. Forn. III, s. 369.)

Mala, mala böner,

jag mal i år, jag mol i fjol.

69. Trå, trå trenne.

Trå, trå trenne,

budi, budi bänne.

Vidare: "Stubben på herrgårdsgårde", "Gömma ägg", "Gumman mor och hennes barn" o.s.v.

Känner man sånglekar, under vilka något prov utföres, ex. "Hoppa till bullen", då den lekande under sång skall hoppa på ett ben fram till skålen ("bulle" här = skål), hoppa omkring den samt fortfarande på ett ben dricka ur den, "Håhajaja Kari lilla", varvid den lekande skall under sången hoppa över ett band, därvid visande om hon är kär i den eller den, "Tridansen" eller "Tallriksdansen", då deltagarna skola hoppa mellan trenne tallrikar utan att vidröra dem o.s.v.?

Vid leken "Gömma ring" sjunges ofta någon text, ex.: "Du arma kind, som är så blind", "Denna dalern den skall vandra", "Gömma ringen väl, väl", "Åt gröna lunden dit gingom vi" o.s.v. Känner man någon sådan lek, då den, som skall gissa, dansar med den ene efter den andre, tills han hittat ringen?

Vid leken "Mussla vante" förekommer sångtexten: "Låt vanten gå, låt den aldrig stå."

Vid blindbockslekar förekomma också ofta sångtexter, ex.: "En halter å en blinder man", "Då dunderar under disken", "Kärleken säger sig vara blind" o.s.v.

Till leken "Fria på narri" har också förekommit en sångtext: "Då kom en liten gosse över gårn, han sprang, så bägge bena kunn

